

Dragi Oldrich,

Danas je stigla čvoja knjižica,a danas bih ti i bez toga bila pisala.Knjižica je dražesna.Listam je,pomalo čitam i uživam u njoj,ali me gnjavi što jezik ipak samo napola razumijem.Čini se da sam trebala da je ostati kod vaj(Bivši je zbilja nežaboravno.Tebi se jedinome nije ujedno do sada učio,pa mi ne mogu pobjediti te,ali nam ti dani ostaju kao jedna od najljepših uspomena.A nisam se do sada javila zato jer sam mislila da će mnogo brže završiti onaj odgovor Schmidtu pa sam ti htjela ujedno i to poslati.

O pričama i pričanju

Znanstveni skup u povodu 100 godina
rođenja Maje Bošković-Stulli

2.0

Osobito te molim da prema tcomu iskustvu i znanju,što bolje dokumentiraš i dijelom izmjeniš onaj najvažniji dio,tj. napomene o samoj shemi klasifikacije.Sada kad sam tekst ponovo pročitala,vidim da je ta stvar još teža nego što mi se prije činilo.Sch.ima pravo da rubrika "Teufel" narušava sistem,predložila sam da se isključi.No hoće li biti ispravno da se sve predaje o vragu razvrstaju po drugim rubrikama?Npr. ovako:ako pomaže zidati građevinu,onda u IIB tit;ako odnese psovača ili onoga koji ga je zvao,onda u IIF?No time se ipak razbija jedna cjelina,šta misliš?Osim toga,zašto "Naturgeister" da,a "Teufel"ne?I kako da se u ovu shemu uključe one specijalne katalogizacije,npr. o rudarskim predajama ili baš o istome vragu,koje pomalo zadiru u sve naše predložene rubrike?Ne mislim sada na kraju reći da je Schmidtova kritika bitnije opravdana ida ima pravo kad kaže da je posao u osnovi pogrešno koncipiran,samo primjećujem da problema zaista ima mnogo,pa bih voljela da ti,koji imаш u tim poslovima više iskustva,tu analizu i argumentaciju još malo bolje produblji,odnosno osvojiš i pogledaš kako se tebi čini ispravnije.

Institut za etnologiju i folkloristiku

Zagreb, 8. – 9. studeni 2022.

u Zagrebu do 19.augusta,a od 19. augusta do 5.septembra bit će u Beču(adresa:Gustav Cermak,WienVI,Webgasse 12).Ako ikako možeš,pokušaj mi u tom roku javiti svoje napomene ili eventualno dostaviti definitivni tekst.

Knjižica sažetaka:

O pričama i pričanju 2.0: znanstveni skup u povodu 100 godina rođenja
Maje Bošković-Stulli

Uredile:

Renata Jambrešić Kirin, Jelena Marković, Ljiljana Marks, Nataša Polgar

Za nakladnika:

Iva Niemčić

Organizator skupa:

Institut za etnologiju i folkloristiku

Organizacijski odbor skupa:

Renata Jambrešić Kirin, Jelena Marković, Ljiljana Marks, Nataša Polgar

Ilustracija na naslovnici:

Iz privatne korespondencije Maje Bošković-Stulli koja je pohranjena u Institutu za etnologiju i folkloristiku. Pismo Maje Bošković-Stulli kolegi Oldřichu Sirovátki datirano je 31. 7. 1965., a donosimo ga u cijelosti na kraju programske knjižice.

Skup je sufinciralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

O pričama i pričanju

Znanstveni skup u povodu 100 godina
rođenja Maje Bošković-Stulli

2.0

Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb, 8. – 9. studeni 2022.

Maja Bošković-Stulli (1922 – 2012) začetnica je folkloristike u Hrvatskoj, jedna od osnivačica Međunarodnoga društva za istraživanje usmenoga pripovijedanja (ISFNR) i časopisa *Fabula*, suradnica i urednica edicije *Enzyklopädie des Märchens*, znanstvenica čiji su terenski, istraživački, teorijski, urednički i akademski rad bitno obilježili razvoj folkloristike u svjetskim okvirima. U središtu njezinih istraživanja folkloristički je pojam priče kao dijaloški oblikovana prijenosa imaginarija, iskustava i znanja u kojem se dodiruju kolektivno i individualno, tradicijsko i suvremeno, verbalno i neverbalno, spoznajno i tjelesno, neposredno i mrežno. Bitno nasljeđe znanstvenoga djelovanja Maje Bošković-Stulli jest i širenje disciplinarnih horizonata prema istraživanju suodnosa teksta i konteksta, izvedbe, pripovijedanja i pripovjedača, pripovjedačkih situacija i žanrova u svakodnevnoj komunikaciji, novih oblika usmenosti, fikcionalnosti i *stvarnosnosti*.

Tematski naglasci skupa su na pričama i pripovijedanju kao temeljnim istraživačkim interesima Maje Bošković Stulli. Nova promišljanja u folkloristici orijentiraju se mahom prema novim oblicima usmenosti, novim žanrovima i pripovjednim modusima koji se oslanjaju na "klasične", tradicijske žanrove. U tom smislu, povezujući povijest discipline i suvremenih trenutak, naglasak skupa je na usmenoj tradiciji u širem smislu, (dis)kontinuitetu tema, motiva i oblika pripovijedanja.

8. 11. 2022. UTORAK

- 10:00-10:20 Otvaranje skupa
- LJILJANA MARKS:
 Zašto o pričama i pričanju 2.0?
- SADHANA NAITHANI:
 Pozdravna riječ predsjednice ISFNR-a
- 10:20 – 11:20 **PRVA SESIJA**
- LIDIJA STOJANOVIĆ:
 Značenje Maje Bošković-Stulli za makedonsku
 folkloristiku
- SMILJANA ĐORĐEVIĆ BELIĆ:
 Priče o snovima: granice žanra i interžanrovske
 relacije
- EVELINA RUDAN:
 Koncepcija povijesti usmene književnosti
 Maje Bošković-Stulli ili o nekim problemima
 književnopovijesnog usustavljanja usmene
 književnosti
- 11:20 – 11:35 **RASPRAVA**
- 11:35 – 11:50 **STANKA ZA KAVU**
- 11:50 – 13:10 **DRUGA SESIJA**
- RENATA JAMBREŠIĆ KIRIN:
 Banjiske zbirke Maje Bošković-Stulli i prividi
 dostojanstvenoga života
- SIBILA PETLEVSKI:
 *Shape-shifting: alteracije, transformacije i
 kontaminacije*

NATKA BADURINA:
Tršćanska Rižarna i holokaust kao globalno pamćenje

JELENA MARKOVIĆ:
Strategije komuniciranja neugodnih emocija prešućivanjem u usmenom pripovjednom kontekstu

13:10 – 13:25 **RASPRAVA**

13:25 – 14:00 **STANKA ZA RUČAK**

14:00 – 15:00 **TREĆA SESIJA**

MONIKA KROPEJ
Istrian narrative folklore in the light of the studies of Maja Bošković-Stulli and Milko Matićetov

KLEMENTINA BATINA I KATARINA DIMŠIĆ:
Folkloristička riznica u usmenoknjževnom opusu Balda Glavića

ANDRIJANA KOS-LAJTMAN:
Doprinos Maje Bošković-Stulli rasvjetljavanju fikcijskih proza Ivane Brlić-Mažuranić

15:00 – 15:15 **RASPRAVA**

9. 11. 2022. SRIJEDA

10:00 – 11:00 ČETVRTA SESIJA

DEJAN AJDAČIĆ:

Priča o nadmudrivanju cara u krugu varijanata

LJILJANA PEŠIKAN-LJUŠTANOVIĆ:

Predanje o čudesnom izlečenju: trideset godina kasnije

ANAMARIJA STARČEVIĆ ŠTAMBUK:

Korespondencija Maje Bošković- Stulli (od 1952. do 1990.) pohranjena u IEF-u: rad na dokumentiranju i arhiviranju gradiva

11:00 – 11:15 RASPRAVA

11:15 – 11:40 STANKA ZA KAVU

11:40 – 12:40 PETA SESIJA

LADA ČALE FELDMAN:

“Gledište” i ontologija dramske “priče” u tekstnom i filmskom ocu Floriana Zellera

TATJANA JUKIĆ:

Benjaminov pripovjedač, ili o političkoj filologiji

SUZANA MARJANIĆ:

Oo tipovima usmenih priča o životinjama: od N. Nodila preko M. Bošković-Stulli i D. Lakićevića do posthumanizma T. Thompsona, a možda i dalje

12:40 – 12:55 RASPRAVA

13:00 – 13:45 STANKA ZA RUČAK

13:45 – 15:05 **ŠESTA SESIJA**

MIRJAM MENCEJ:

Strategic uses of practical jokes

DAVOR NIKOLIĆ:

Maja Bošković-Stulli i retorika usmenosti

LUKA ŠEŠO:

Štrige i/ili krsnici s područja Istre u novovjekovnim sudskim procesima

ANTONIJA ZARADIJA KIŠ:

O Maji, Jobu i pčelama

15:05 – 15:20 **RASPRAVA**

LIDIJA STOJANOVIĆ

Institut za folklor "Marko Cepenkov", Univerzitet Sv. Kiril i
Metodij
Skoplje

**Značenje Maje Bošković-Stuli za makedonsku
folkloristiku**

U izlaganju će biti riječi o razvojnome putu narativnoga folklora u Makedoniji u doba istraživanja Maje Bošković-Stulli. Pokušat će govoriti o njezinu dvostrukom utjecaju: prije svega osobnim istraživanjima, a zatim i sudjelovanjem u vodećim publikacijama i udrugama, simbolima svjetske folkloristike (*Fabula*, *Enzyklopädie des Märchens*, ISFNR). Ta su oba dijela veoma važna za misaonu i konceptualnu razvojnu crtu makedonske folkloristike (tradicionalne i suvremene) i njezino suvremeno poimanje pripovjednoga folklora.

SMILJANA ĐORĐEVIĆ BELIĆ

Institut za književnost i umetnost

Beograd

Priče o snovima: granice žanra i interžanrovske relacije

Premda su verovanja vezana za snove odavno predmet antropoloških i srodnih istraživanja, priče o snovima su kao zaseban i samosvojan folklorni žanr prepoznate relativno kasno, desetih godina 20. veka (Kaivola-Bregenhøj 1993). No, nakon toga uslediće izuzetna ekspanzija folklorističkih zanimanja za različite aspekte naracija o snovima. U nekolikim studijama već je opširno diskutovano o odlikama žanra (Safronov 2006; 2016; Đorđević Belić 2020) te će stoga ovo izlaganje biti prvenstveno usmereno na probleme uspostavljanja granica prema do izvesne mere srodnim vidovima naracija (demonološko predanje, “vizionarski”, ali i (auto)biografski narativi). U razmotrenje će biti uvedene i relacije prema nekim malim formama folklora (zagonetka, kratki prognostički tekstovi i sl.).

EVELINA RUDAN

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Koncepcija povijesti usmene književnosti Maje Bošković-Stulli ili o nekim problemima književnopovijesnoga usustavljanja usmene književnosti

U sintagmi povijest usmene književnosti postoje određene aporije na koje u drugim sinatagmama u kojima je jedna od odrednica povijest teško možemo naići. Aporije su se smjestile u čak dvije veze: onoj koja povezuje povijest i usmenu književnost i onoj unutar samog termina usmene književnosti. Ovu drugu davno je prije tematizirao W. Ong (1982), a ova prva tiče se ponajprije toga da je stvarna povijest usmene književnosti nedohvatljiva jer bi za njezinu dohvatljivost bila nužna mogućnost stvarne kronologije. Jedino što je kronološki dohvatljivo kad je riječ o usmenoj književnosti – jest zapis. Tako da je svaka povijest usmene književnosti zapravo povijest zapisa i njihova konteksta, onoliko koliko je kontekst zapisa dohvatljiv. U ovome radu istražit će se koju i kakvu je koncepciju književne povijesti Maja Bošković-Stulli eksplicitno ili implicitno uspostavila u svome djelu *Usmena književnost* (PHK, knj. 1) i na koji način ta povijest odgovara njeznim postavkama o književnopovijesnom usustavljanju usmene književnosti.

RENATA JAMBREŠIĆ KIRIN

Institut za etnologiju i folkloristiku

**Banijske zbirke Maje Bošković-Stulli i prividi
dostojanstvenoga života**

Plodan i metodičan, raznovrstan i teorijski domišljen folkloristički rad Maje Bošković-Stulli ne bi bio moguć bez jednakog serioznih terenskih istraživanja. Nedavna digitalizacija Majinih rukopisnih zbirki pruža nam jedinstvenu priliku da se uvjerimo u, između ostalog, dosljednost njezinih estetskih odabira, lingvističku kompetenciju i regionalnu sveobuhvatnost te brižljivost u bilježenju lokaliteta i podataka o kazivačima. Premda je posebnu pozornost posvetila kontekstu izvedbe i bilježenju usmenih kazivanja, funkcijama pripovijedanja, kao i osobitosti pojedinih vrsnih pripovjedača i pripovjedačica, Bošković-Stulli priznaje: "njihovi životi zanimali su me tek kao dopunski komentari uz pjesme i priče" (1984: 314). U svojem ču radu, uz pomoć teorija pripovijedanja usmjerenih na procese subjektivacije (Arendt, Cavarero), pokušati vrednovati Majin folkloristički pledoaje za "pripovijedanjem kao takvim" u kojem depolitizirani i desocijalizirani pripovjedači znova postaju subjekti pripovjednim suodnosom s istraživačem, drugim dionicima komunikacije te cjelokupnom usmenoknjiževnom tradicijom. Posebno ču se osvrnuti na prakse pripovjedne subjektivacije svojih banijskih kazivača nakon razornoga potresa 2020. godine i one prakse koje je, na paraliterarnim marginama svojih banijskih zbirki, tijekom 1950-ih godina zabilježila Maja Bošković-Stulli.

SIBILA PETLEVSKI

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti

Akademija dramske umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

Shape-shifting: alteracije, transformacije i kontaminacije

Ovaj rad se bavi kontaminacijom pripovjednih i izvedbenih tehnika i žanrova u pristupu pojmu preoblike vezanom uz takozvani *shape-shifting*. Pojam nastojimo rasvijetliti u izvedbeno-teorijskom i komparativističkom ključu tako što ga oprimjerujemo i objašnjavamo iz različitih rakursa: s obzirom na folklornu i mitološku građu različitih kulturnih sredina, preko spekulativno-fikcionalnih, ritualno-izvedbenih, narativno-izvedbenih i poetsko-izvedbenih aspekata vezanih uz taj pojam. Odabrani pojam se sagledava kao folklorni, mitološki i književni motiv, ali i kao fenomen alteracije u formi i supstanci s konkretnim posljedicama na izvedbenu dinamiku. Izvedbena dinamika se ovdje određuje u kontekstu dinamike ritualnih izvedbi, ali i u širem kontekstu dinamike društvene izvedbe u kojoj se pojam (re)aktualizira u žanrovima popularne kulture.

NATKA BADURINA
Sveučilište u Udinama

Tršćanska Rižarna i holokaust kao globalno pamćenje

Komunikativna, odnosno pripovjedna priroda pamćenja (Jan Assmann 1995), odnos službenoga i vernakularnih pamćenja i njihove promjene, revizije i krize, te konačno književnost kao "vektor pamćenja" (Wood 1999, Rigney 2009, Erll 2011), u ovom će se izlaganju primijeniti na pamćenje Rižarne San Sabba, nacističkoga logora koji je djelovao u Trstu od 1943. do 1945. godine. Predstaviti će se uloga svjedočenja u sudskom procesu i u historiografskom i muzejskom radu oko Rižarne te usporedba pamćenja žrtava Rižarne s onim partizanskih zločina počinjenim prigodom oslobođenja Trsta 1945., koja se u javnom diskursu pojavljuje osobito nakon sudskoga procesa 1976. Pojam "povjesno zazornog" (Accati i Cogoy 2009, Knittel 2015) pratiti će se zatim u dvama djelima visoke književnosti koja deklarativno žele intervenirati u pamćenje Rižarne: *Obustaviti postupak* Claudia Magrisa i *Sonnenschein* Daše Drndić. "Višesmjerno pamćenje" (Rothberg 2009), kakvo primjenjuju ta dva postmoderna pripovjedna eksperimenta, tu će se dovesti u odnos s poimanjem holokausta kao globalnoga pamćenja i njegovim zamkama (Aleida Assmann 2011).

JELENA MARKOVIĆ

Institut za enologiju i folkloristiku
Zagreb

**Strategije komuniciranja neugodnih emocija
prešućivanjem u usmenom pripovjednom kontekstu**

U izlaganju se kreće od pretpostavke da se komunikacijski konteksti u kojima se posreduju neugodne emocije i ljudska patnja ne mogu razumjeti bez uzimanja u obzir načina na koji šutnja služi kao osnova, zamjena, surogat, okvir, znak ili pozadina za njihovo komuniciranje. Stoga je temeljno istraživačko pitanje *kako* je nešto prešućeno (iz folklorističke perspektive mnogo važnije od toga što je prešućeno), odnosno, čime je ispunjena "praznina" šutnje te kako ju se prepoznaje kao prešućivanje. Istodobno, izlaganje se bavi komunikacijskim i pripovjednim strategijama, dosezima i učincima šutnje. U ovome izlaganju se na primjeru terenskih istraživanja u posljednjih pet godina, a koja su se doticala teme traumatične prošlosti stanovnika Like i Banje, komunikacije boli i patnje koja zaokuplja umiruće pacijente u predpandemijskom i pandemijskom razdoblju, teške komunikabilnosti post COVID sindroma i dr., nastoji izdvojiti neke komunikacijske strategije specifične upravo za te kontekste koje jamče snagu jezika i mogućnost izražavanja usprkos neskladu i antagonizmu između jezika i neugodnih emocija.

MONIKA KROPEJ TELBAN

Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU
Ljubljana

**Istrian narrative folklore in the light of the studies
of Maja Bošković-Stulli and Milko Matičetov**

Maja Bošković-Stulli as well as Milko Matičetov dedicated part of their research to the Istrian narrative tradition, and also collected a lot of folk narrative material in this region, which is invaluable today. On the basis of their ethnographic research they published numerous studies and collections of material. In the life of Istrians, storytelling played an important role and the proximity of different ethnic groups in this territory influenced the diversity of motives and types of narrative folklore. In this paper will be discussed the development of the narrative culture of Slovenian Istria, which is largely tied to the space or places to which the content relates. Istrian stories reflect the historical experience of the Istrian population they preserve their culture, and local character, and clearly reflect the experience and way of life of the people.

KLEMENTINA BATINA
Odsjek za etnologiju HAZU
Zagreb
KATARINA DIMŠIĆ
Hrvatska udruga likovnih umjetnika primijenjenih umjetnosti
Zagreb

**Folkloristička riznica u usmenoknjiževnom opusu
Balda Glavića**

Iako je znanstveni rad Maje Bošković-Stulli ponajprije bio usmjeren na usmenoknjiževne pripovjedne žanrove, rukopisna zbirkia šipanskoga svećenika Balda Glavića potaknula je njezin istraživački interes za usmenu poeziju. Baldo Glavić je kao suradnik Matice hrvatske dvadeset godina sustavno bilježio ponajviše epske, ali i lirske pjesme, balade, bugarštice, molitve i druge kraće usmenoknjiževne oblike koje je prikupio na otoku Šipanu, u Dubrovniku, Konavlima, Boki kotorskoj te na području srednje Dalmacije i hercegovačkoga zaleđa. Potaknuta recenzijama domaćih i stranih filologa te kvalitetom i raznovrsnošću Glavićevih pjesama prikupljenih sa širega dubrovačkoga područja, Maja Bošković-Stulli je objavila opsežan znanstveni rad u kojem je, šezdeset godina prije objave prve knjige Glavićevih pjesama, visoko vrednovala njegov usmenoknjiževni opus. U izlaganju će se, tragom bilješki Maje Bošković-Stulli, istaknuti motivske i stilске značajke Glavićevih pjesama te valorizirati njegov skupljački rad. Ujedno će se predstaviti recentno izdanje Matice hrvatske *Junačke pjesme iz Šipanske Luke, Dubrovnika, Konavala i Orašca. Zapisao Baldo Melkov Glavić (1865. – 1885.)*, za čiju je objavu ponajviše zasluzna

Tanja Perić-Polonijo, jedna od priređivačica izdanja koja je u svojem znanstvenom radu nastavila s kritičkim priređivanjem rukopisnih pjesmarica na tragu znanstvenoga djelovanja Maje Bošković-Stulli.

ANDRIJANA KOS-LAJTMAN

Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

**Doprinos Maje Bošković-Stulli rasvjetljavanju
fikcijskih proza Ivane Brlić-Mažuranić**

Folkloristica Maja Bošković-Stulli je središnji interes svojega dugogodišnjega znanstvenoga rada – istraživanje modela, principa i praksi usmene književnosti, osobito iz vizure priče kao prijenosnika spoznaja, imaginarija i iskustava – rasvjetljavala, produbljivala i granala kroz različite partikularne teme koje na neki način zadiru u fenomenologiju usmenosti. Jedna od takvih tema koje se dotakla u nekoliko svojih tekstova jest i tema stvaralaštva Ivane Brlić-Mažuranić, točnije, dvaju ključnih djela navedene autorice – zbirke bajki *Priče iz davnine* (2016) i dječjega romana Čudnovate zgode šegrtu Hlapića (2013). Bajkama cijenjene hrvatske književnice Bošković-Stulli ponajviše se bavila u svojem radu “Priče iz davnine i usmena književnost” (objavljenom u *Ivana Brlić-Mažuranić: zbornik radova*, ur. Dubravko Jelčić i dr., Mladost, Zagreb, 1970.), dok je romanu o Hlapiću pisala u članku “Povratak šegrtu Hlapiću” (objavljenom 1967. u osječkoj *Reviji*). Oba su rada uvrštena kasnije u knjigu *Usmena književnost kao umjetnost riječi* (1975), u kojoj Bošković-Stulli rasvjetjava različite aspekte usmenosti, nerijetko revidiranjem dotadašnjih spoznaja i podastiranja novih očišta i argumenata za drukčija sagledavanja. To se odnosi i na radove o djelima književnice Brlić-Mažuranić, gdje nudi nove, produbljene vizure analitičkih čitanja, prije svega s obzirom na poetičku kontekstualizaciju autoričina fikcijskoga diskursa narrativnim i stilskim modelima usmene književnosti. Rad donosi

analitički pregled pogleda folkloristice Bošković-Stulli na dva najpoznatija književna djela autorice Brlić-Mažuranić radi utvrđivanja njihova doprinosa književnoteorijskom i književnopovijesnom sagledavanju opusa te književnice, njihova smještanja u širi kontekst znanstveničinih teorijsko-istraživačkih postavki, ali isto tako i detektiranja uvida koje su folkloristika i/ili književna znanost kasnije revidirale.

DEJAN AJDAČIĆ

Instytut Studiów Klasycznych i Slawistyki
Gdańsk

Priča o nadmudrivanju cara u krugu varijanata

Pripovetka "Djevojka cara nadmudrila" iz zbirke *Srpske narodne pripovijetke* (1853) Vuka Karadžića biće analizirana u krugu varijanata te odnosa priče i zagonetaka. U radu će biti ukazano na značajna istraživanja usmene pripovedne tradicije Maje Bošković-Stulli, na studije o pripovednim preobražajima dovitljivosti, na preplitanje slovenskih i neslovenskih motiva i neke osobene crte u pojedinim tradicijama.

LJILJANA PEŠIKAN-LJUŠTANOVIĆ

Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

Predanje o čudesnom izlečenju: trideset godina kasnije

Rad bi trebalo da uporedi rezultate istraživanja sproveđenog pre više od 30 godina i zasnovanog na nosećim elementima predanja o čudesnom izlečenju objavljenih u revijalnoj i dnevnoj štampi (*TV novosti, Treće oko, Sabor, Praktična žena, Politika Ekspres, Nada, Ana*) sa jednim tipom reklamnih tekstova koji se u ustaljenom obliku publikuju na internetu (bilo na Fejsbuku, bilo na sajtovima tabloida (*Kurir, Alo, Blic*) u vidu gotovo formulativnih informacija o novom spasonosnom leku za određenu vrstu široko rasprostranjenih bolesti, onih kojih su pacijenti svesni, poput visokog pritiska, holesterola, dijabetesa, tegoba sa koštano-zglobnim sistemom, hemoroida i sl.) ili onih koje generišu niz različitih simptoma, ali ih ni zvanična medicina ni pacijenti ne prepoznaju i ne leče (takvi su, pre svega, paraziti). Porediće se, pre svega, elementi istinosličnosti u obe grupe tekstova te uloga i osnovne odlike iscelitelja, leka, izvori isceliteljske moći, iskustva pacijenata, te zastupljenost elemenata čudesnog. U prvom istraživanju reč je bila o delovima teksta – memoratima ili, ređe, fabulatima – u kojima se, bilo kroz neposredni iskaz izlečenog, bilo u formulaciji novinara, bilo samog iscelitelja prenose iskustva isceljenih ili njihovih bliskih srodnika ili prijatelja. Pritom, uglavnom, nisu uočene bitne razlike zavisne od tipa iskaza (upravni ili neupravni) i pozicije onoga tko kazuje (izlečeni bolesnik, njegov srodnik ili prijatelj, novinar ili sam iscelitelj). Zajedničko svim ispitivanim tekstovima jeste insistiranje na istinitosti, na fakticitetu i ukazivanje da

lek i iscelitelj ne smo što leče bolest već i uspostavljaju ponovnu socijalnu ravnotežu i harmoniju: bolesnik je "ponovo rođen", "bol kao rukom odnet", nekadašnjem patniku otvaraju se nove mogućnosti, on nanovo počinje da radi, "opet (je) čovek kao i pre tri godine, zdrav, veseo, vredan, u kome se vidi ponovni optimizam i želja za životom", što je, opet, "znak srećnijih dana" u porodici. U drugom istraživanju suočila sam se s otvorenom pragmatičnošću reklamnog teksta koji prevashodno insistira na čudesnoj prirodi leka (preko 90% izlečenja, i to uglavnom neizlečivih bolesti). Znatno manji trud se ulaže u postizanje istinosličnosti i ubedljivost teksta se višestruko narušava, i to, paradoksalno, imenovanjem i fotografijama bilo iscelitelja bilo izlečenih, pozivanjem na lažne, a lako proverljive podatke o bolnicama, naučnim skupovima, predavačima na medicinskim fakultetima. Odnos prema prirodi jeste sličan, ali u tekstovima s interneta u većoj meri formulativno uopšten (pozivanje na lekovitost bilja). Odnos prema nauci ostaje ambivalentan. "Dobra" medicinska nauka, oličena bilo u znanju studenta / studentkinje (ređe), koji, po pravilu, dožive lični gubitak koji ih podstiče na uspešno istraživanje konkretnе bolesti, bilo u višegodišnjem iskustvu lekara koji ostaje empatičan i osetljiv na patnju svojih (često marginalizovanih) pacijenata – suprotstavlja se zloj "farmaceutskoj mafiji" koja zbog zarade svesno prikriva i progoni jeftini, efikasni i konačni čudesni lek. Zajednička jednim i drugim tekstovima ostaje suštinska oslonjenost na ljudski strah od prolaznosti i bolesti i duboku potrebu da se one, bar privremeno, čudesno prevaziđu, makar po cenu (plaćene) samoobmane.

ANAMARIJA STARČEVIĆ ŠTAMBUK

Institut za enologiju i folkloristiku

Zagreb

Korespondencija Maje Bošković-Stulli (od 1952. do 1990.) pohranjena u IEF-u: rad na dokumentiranju i arhiviranju gradiva

Maja Bošković-Stulli započela je pohranjivati svoju korespondenciju odmah nakon dolaska u Institut 1952. godine, kako je to činio i njezin prethodnik, osnivač te prvi ravnatelj Instituta Vinko Žganec. Korespondencija Maje Bošković-Stulli našla se u svojevrsnom međuprostoru između institutske Dokumentacije i Knjižnice te je do današnjega dana ostala arhivistički i dokumentistički neobrađena. Obrada korespondencije je započela izradom tablice s osnovnim podacima – datumom i mjestom, imenom korespondenta, vrstom građe, jezikom te eventualnim napomenama. Zbirka se sastoji od 44 fascikala gradiva pohranjenoga od 1952. do 1990. godine s različitim brojem jedinica koje se prvotno digitaliziraju, a zatim se obrađeni zapisi s metapodacima unose u institutski repozitorij (<https://repositorij.dief.eu>) kako bi zbirka postala dostupna znanstvenicima i istraživačima za daljnja istraživanja.

LADA ČALE FELDMAN

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

“Gledište” i ontologija dramske “priče” u tekstnom i filmskom *Ocu Floriana Zellera*

Kao jedna od ključnih poluga naratološke analize “gledište” (*point of view*) se rijetko razmatralo kao relevantna kategorija dramatološke analize, no u potonjoj se udomaćilo s rastom interesa za dramske manifestacije “pripovijedanja”. Kako se pripovijedanje počelo pripisivati različitim diskurzivnim oblicima i instancijama dramskoga teksta – implicitnom autoru, didaskalijskim naputcima, likovima koji nastupaju u prolozima ili u nekom drugom svojstvu “izvanjski” uvode i komentiraju “glavne” dijaloške, odnosno poliloške dionice drame, a onda i ekstenzivnijim ekskurzima likova unutar samoga dramskog poliloga te njihovim izmaštanim, odsanjanim ili upamćenim dogodovštinama – i “gledište” je postalo interpretacijski čimbenik kojim se razaznaje mogućnost da se “objektivno” dočarana dramska radnja podvrgne subjektivnoj pripovjednoj perspektivi. No *Otc* Floriana Zellera naizgled je posve klasična, “apsolutno” zasnovana dramska tvorba, i u pogledu odsutnosti pripovjednoga posredovanja i u pogledu apsolutne sadašnjosti u kojoj se radnja – čini se – odvija. Tekst je opremljen rudimentarnim i reklo bi se posve “tehničkim” didaskalijama te dijaloškim prizorima s kratkim replikama koje se naizmjenično i isključivo usmjeruju na prijenos informacija sugovorniku, pa ipak uspijeva polučiti dojam da je prikaz subjektivno perspektivno “udešen”, a “realnost” koju prikazuje “iskriviljena”, do te mjere da je gledatelju nemoguće sklopiti konzistentnu linearu kronologiju i ontološ-

ki usidrenu “priču”. Izlaganje će pokušati analizirati kojim se navlastitim *dramskim* strategijama takav učinak postiže te usporediti *izvedbene* sugestije Zellerova predloška s njegovom nagrađenom britanskom *filmском* realizacijom.

TATJANA JUKIĆ

Filozofski fakultet u Sveučilišta u Zagrebu

Benjaminov pripovjedač, ili o političkoj filologiji

U svome izlaganju polazim od zapažanja da pripovjedna teorija Waltera Benjamina, koju razvija u glasovitoj studiji o pripovjedaču iz 1936. godine, odgovara autorovu ranijem pristupu baroknoj žalobnoj igri (*Trauerspiel*), u *Porijeklu njemačke žalobne igre* (*Ursprung des deutschen Trauerspiels*, 1916–1925). Benjaminov moderni pripovjedač, primarno onaj u romanu, odgovara njegovu ranijem opisu žalovatelja; Benjaminov pak predmoderni pripovjedač, ujedno kazivač, koji u modernosti svejedno istrajava, odgovara autorovim ranijim opaskama o melankoliji. Štoviše, stječe se dojam da tek u studiji o pripovjedaču Benjamin računa na distinkciju između žalovanja i melankolije koja u knjizi *Trauerspiel* ostaje nedorečena; to se osobito vidi u dionicama iz 1936. u kojima razmatra smrt kao pripovjednu funkciju. Iz toga proizlazi dvoje: prvo, da bez pripovjedne teorije nema funkcionalnoga razumijevanja žalovanja i melankolije, pa onda ni razumijevanja intelektualnoga intervala u kojem se formira modernost, i drugo, da je moderna pripovjedna teorija ujedno i teorija afekta. Najzad, kako su žalovanje i melankolija Benjaminu prije svega aspekti izvjesne političke teologije, njegova studija o pripovjedaču prolegomena je za filologiju koja ima biti korektiv za političku teologiju i koja ne može biti nego politička filologija. To je pozicija koju u etnologiji i antropologiji možda najdosljednije razvija Claude Lévi-Strauss u *Tužnim tropima* (*Tristes Tropiques*, 1955) i s obzirom na pripovjednu teoriju na kojoj inzistira i na teoriju afekta u podlozi svoje antropološke formacije.

SUZANA MARJANIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb

**O tipovima usmenih priča o životinjama: od N. Nodila
preko M. Bošković-Stulli i D. Lakićevića do
posthumanizma T. Thompsona, a možda i dalje**

Skeptički konstatirajući kako u svim mitskim pričama, a posebice u životinjskim pričama, pričama o životinjama nije mogao detektirati mitsku matricu, Nodilo začinje polemiku s Jacobom Grimmom koji je, prema njegovoј interpretaciji, polazio od zoomorfnoga svijeta basni kao izvorima za proučavanje mita, upućujući kako teriomorfizam prethodi antropomorfizmu. Riječ je, naime, o (evolucijskom) putu od božanstva prirode preko teriomorfizma do antropomorfizma, od politeističkoga božanstva prirode i teriomorfnoga božanstva do monoteističkoga antropomorfnoga božanstva. Dakle, u usporedbi s J. Grimmom, koji je, ponavljam, prema Nodilovoј interpretaciji, pretpostavljao da su basne (u Nodilovu određenju basne su "priče životinjske") izvorište mita, Nodilo u basnama iščitava (samo) satiričnu referenciju, a time – šaljivu ili poučnu poantu. O prvenstvu teriomorfizma ili antropomorfizma Nodilo bilježi kako ne može pružiti znanstvenu argumentaciju i prepušta ih povijesti ideja: "(...) ja u to pitanje ne ulazim, jer ga drage volje izručujem filozofiji ljudske misli" (Nodilo 1981: 20). Međutim, ipak smatra da se mitska matrica priča može iznaći pomoću "drugog vjerskog blaga naroda" – poslovica, basmi, zakletvi, zagonetki, gatalica, izraza koje postavlja kao kontekst mitskim pričama. Na navedenom tragu rad će razmotriti tipove usmenih priča o životinja-

ma – priče o životinjama, basne, predaje o postanku životinja (etiologija) i usmene priče o mitološkim životinjama na temelju istraživanja Maje Bošković-Stullli (npr. Bošković-Stulli 1997: 19) i Dragana Lakićevića (1989: 23–29), da bismo završno dali pregled neizbjegnoga ulaza posthumanizma u folklorističku teoriju kakvu je svojom knjigom *The Posthuman Folklore* (2019) inicirao Tok Thompson.

MIRJAM MENCEJ

University of Ljubljana
Slovenia

Strategic uses of practical jokes

In my presentation I will discuss practical jokes, drawing upon the belief in ghosts, communicated to me by Bosniaks, Bosnian Serbs and Bosnian Croats in the rural regions of Bosnia and Herzegovina during my field research in 2016-2019. While practical jokes in scholarly literature are usually discussed from the perspective of their genre, form and structure, as well as their role within particular cultural groups or occasions, such as 1 April or Halloween, I will focus on the role of practical jokes as a means for people to achieve a specific outcome, especially when other means of acquiring the desired effect are not available. In communities in which the “return” of the dead is at least a matter of possibility, the narrators may, when it serves them right, intentionally draw upon the belief in ghosts, mobilize it, and enact ghosts in (pseudo)ostensive action – to their own benefit.

DAVOR NIKOLIĆ

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Maja Bošković-Stulli i retorika usmenosti

Među brojnim doprinosima Maje Bošković-Stulli hrvatskoj folkloristici i znanosti o književnosti potrebno je istaknuti i onaj koji se tiče osvješćivanja retoričkoga aspekta usmene književnosti i verbalnoga folklora. Iako se sama nije služila terminom retorički (govornički) oblici za određenu skupinu usmenoknjiževnih žanrova, posvetila im je u svojoj *Povijesti hrvatske usmene književnosti* razmjernu pozornost, osobito basmama. Unutar svojega središnjega istraživačkoga područja, usmene proze, pozornost je usmjerila na kazivačke situacije i pri povjedačke vještine pojedinih kazivača, čime je iznimno utjecala na sljedeće generacije hrvatskih folklorista, osobito onih čiji je istraživački interes bio usmjeren na usmene predaje. Treći aspekt koji se može podvesti pod termin *retorika usmenosti* tiče se doprinosa Maje Bošković-Stulli za razmatranje opće teorije usmenosti. Uvevši u hrvatsku folkloristiku suvremena međunarodna promišljanja o odnosu teksta i izvedbe načinila je golem zaokret u odnosu na dotadašnje pristupe usmenoj književnosti. U ovome će se izlaganju pokušati sumarno prikazati doprinos naše slavne folkloristice u osvješćivanju važnosti retoričke dimenzije usmenoknjiževnoga fenomena te kritički preispitati određeni nedovoljno iskorišteni teorijski potencijali.

LUKA ŠEŠO

Hrvatsko katoličko sveučilište
Zagreb

Štrige i/ili krsnici s područja Istre u novovjekovnim sudskim procesima

U iznimnoj znanstvenoj karijeri jedan od svojih istraživačkih fokusa Maja Bošković-Stulli usmjerila je na istarske predaje i vjerovanja u *krsnike* (dobre borce protiv zla) te *štrige* i *štrigune* (zlonamjerne vještice i vješće). U svojim djelima otvorila je mnoga pitanja vezana uz ta dva naoko suprotstavljenata nadnaravna” bića iz tradicijske kulture, a među ostalim i ono da je moguće da je riječ o jednome liku koji društvo percipira dobrim ili zlim ovisno o kontekstu u kojem se javlja. Također, Bošković-Stulli je istakla kako se prvi spomen *krsnika* (zajedno s terminom *vukodlaci*) javlja 1641. godine u djelu novigradskoga biskupa Tommasinija te je tako uputila na višestoljetno postojanje vjerovanja istarskoga puka u *krsnike* i druga slična nadnaravna bića. Tragom tih najranijih zapisa o *krsnicima* namjera mi je u izlaganju predstavi analizu šest rukopisa iz 16. i 17. stoljeća pohranjenih u Državom arhivu u Veneciji. Riječ je o zapisima svjedočenja o djelovanju šest istarskih žena protiv kojih je Sveti oficij (mletačka inkvizicija) vodio sudske procese pod optužbom da su vještice – *streghe*. Analizirajući optužbe protiv žena s područja Istre namjera mi je detektirati otkrivaju li ti novovjekovni dokumenti vezu i sličnosti optuženih “štriga” s *krsnicima* koje u to vrijeme spominje Tommasini kao i tri stoljeća poslije Maja Bošković-Stulli.

ANTONIJA ZARADIJA KIŠ

Institut za etnologiju i folkloristiku
Zagreb

O Maji, Jobu i pčelama

Uz obilježavanje 100. obljetnice rođenja Maje Bošković-Stulli s radošću bih podijelila svoja sjećanja na Maju koja su povezana s dvjema temama koje su obilježile moj znanstveni životni prostor, a to je starozavjetna *Knjiga o Jobu* i kulturnoanimalističke teme. Rad se temelji na sjećanjima na razgovor u kojem su se ispreplitale te dvije teme, odnosno dvije priče: priča o Jobu i priča o pčelama te njihovoj povezanosti sa sv. Jobom. Ta je poveznica duboko ukorijenjena u europsku pučku tradiciju, a i danas je razvidna na *panjskim končnicama*, specifičnoj slovenkoj pučkoj likovnoj baštini. Naslov priloga na prvi pogled ne uspostavlja logične poveznice među spomenutim temama, no one ipak naj-snažnije evociraju moje uspomene na Maju. One se ponajprije odnose na njezino zanimanje za čovjeka i njegovo okruženje u kojem je Maja kao folkloristica redovito pronalazila skrivenе trageve tradicijske kulture. Ovdje ističem primjer *panjske končnice*, predmet koji mi je Maja ostavila u zalog i koji sam se obvezala razmatrati u nekom svom budućem radu. Iako njezinu želju do sada nisam uspjela realizirati, na to me je potakla ovogodišnja jedinstvena obljetnica koja je za mene i posebna prigoda da se odužim Maji, ostvarim davno dano obećanje i opravdam ukazano mi povjerenje u kontekstu prožimanja filoloških i folklorističkih istraživanja na jednome predmetu tradicijske slovenske kulture. U tome smislu sjećanje na Maju ne otkriva samo moju empatiju prema životinjama i predanost kulturnoj animalistici, kojom se bavim duži niz godina, već potvrđuje i bliskost s osobom koju nisam poznavala najbolje, a koja je u meni zasadila posebne komparatističke istraživačke smjernice.

~~Frakta~~ Zagreb, 31.VII 1965

Dragi Oldrich,

Danas je stigla tvoja knjižica, a danas bih ti i bez toga bila pisala. Knjižica je dražesna. Listam je, pomalo čitam i uživam u njoj, ali me gnjavi što jezik ipak samo napola razumijem. Čini se da sam trebala još dulje očekati kod vas? (Bilo je zbilja nežaboravno. Tebi se jedinome nisam još do sada javila da ti od srca zahvalim na svemu, na prijateljstvu i na svemu što ste meni i momu mužu pružili tako da nam ti dani ostanu kao jedna od najljepših uspomena. A nisam se do sada javila zato jer sam mislila da će mnogo brže završiti onaj odgovor Schmidtu pa sam ti htjela ujedno i to poslati.)

Dakle, odgovor je ovdje. Nemoj se uplašiti što je tako velik. I ja sam sama time iznenađena. Vjerojatno se ne bih bila ni upuštala u to da sam znala koliko će mi truda ~~nekih~~ zadati. Ali sada ne žalim jer me je prisililo da mnoge stvari i samoj sebi objasnim. Sada je, Oldrich, na tebi red. Molim te ispravi, dotjeraj, popuni, sve prema tvome nadojenju, tako da stvar ispadne što solidnije i što dokumentirano. Jer, nema sumnje, takli smo u osinje gnijezdo. Zato treba svaku riječ odmjeriti. No mislim da se slažemo da je taj odgovor zaista potreban?

Osobito te molim da prema tome iskustvu i znanju, što bolje dokumentiraš i dijelom izmjeniš onaj najvažniji dio, tj. napomene o samoj shemi klasifikacije. Sada kad sam tekst ponovo pročitala, vidim da je ta stvar još teža nego što ~~je~~ mi se prije činilo. Schima pravo da rubrika "Teufel" narušava sistem, predložila sam da se isključi. No hoće li biti ispravno da se sve predaje o vragu razvrstaju po drugim rubrikama? Npr. ovako: ako pomaže zidati građevinu, onda u IIB ~~xx~~; ako odnese psovača ili onoga koji ga je zvao, onda u IIF? No time se ipak razbija jedna cjelina, šta misliš? Osim toga, zašto "Naturgeister" da, a "Teufel" ne? I kako da se u ovu shemu uključe one specijalne katalogizacije, npr. o rudarskim predajama ili baš o istome vragu, koje pomalo zadiru u sve naše predložene rubrike? Ne mislim sada na kraju reći da je Schmidtova kritika bitnije opravdana ida ima pravo kad kaže da je posao u osnovi pogrešno koncipiran, samo primjećujem da problema zaista ima mnogo, pa bih voljela da ti, koji imaš u tim poslovima više iskustva, tu analizu i argumentaciju još malo bolje produbiš, odnosno postaviš onako kako se tebi čini ispravnije.

Bit će u Zagrebu do 19. augusta, a od 19. augusta do 5. septembra bit će u Beču (adresa: Gustav Cermak, Wien VI, Webgasse 12). Ako ikako možeš, pokušaj mi u tom roku javiti svoje napomene ili eventualno dostaviti definitivni tekst. ~~Neke od njih mogu biti uključene u odluku~~

Članak bi bio, mislim, za Fabulu. A ako Ranke bilo iz kog razloga ne bi željao da ga štampa, misljam da bi ga Heilfurth odmah primio za Hessische Blätter? Ili imaš možda kakav bolji prijedlog? No bilo kako bilo, treba postupiti brzo jer ove stvari ako zastare, ili ako nas tkogod pretekne s nečim sličnim, gube svoj puni smisao. A sad bi meni već bilo žao i uloženog truda koji zaista nije bio baš malen.

A sada još ukrtako nekoliko tekućih stvari, prema onom razgovoru u kavani u Brnu. Poslali smo vam svih pet knjiga kolekcije "Pet stoljeća hrvatske književnosti." Javi da li vam je potrebno da šaljemo i četiri knjige pjesama Vuka Karadžića. Ujedno te podsjećam da nam ne bi trebalo više slati Umeni a remesla, nego radije one stvari koje su nam tematski bliže. Lijepo molim da nam pošaljete popis vaših duplikata, prema onome što smo označili u kavani. Možemo tada provjeriti što nemamo pa ćemo zamoliti da nam pošaljete u zamjenu za naše edicije. Da, poslali smo i 3. knjigu "Narodne umjetnosti" koja je upravo izšla. Dugujem ti još adresu Etnološkog pregleda pa da uspostavite s njima razmjehu, ali je sada nemam uza se (pišem ti, naime, od kuće).

Kako si inače, je li bolje sa zdravljem? Jesi li vidio Jaromira? Ako ga slučajno vidiš ili mu pišeš, pozdravi ga lijepo i reci da mu zahvaljujem na pismu, a javit ću mu se svakako još na vrijeme.

Pozdravi mnogo Fojtika i sve ostale drugove iz vašeg Štava. A tebe posebno srdačno pozdravlja i želi ti sve najbolje moj muž i